

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет**

Ministry of education and science of Ukraine

**УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:
МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ:
наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету**

**UKRAINIAN CULTURE:
PAST, MODERN AND WAYS OF DEVELOPMENT:
scientific works of Rivne State University in the Humanities**

**Напрямок: *Культурологія*
Branch: *Culturestudy***

**За загальною редакцією *В.Г. Виткалова*
Editor-in-Chief *V. Vytkalov***

**Засновано у 1995 році
Founded in 1995**

***Випуск 21*
*Issue 21***

**Рівне: РДГУ, 2015
Rivne: Rivne State University in the Humanities, 2015**

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Засновник і видавець: **Рівненський державний гуманітарний університет**

Збірник переєстрований Президією ВАК України № 1-05/4 від 14.10.2009 р. як фахове видання з культурології

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 16 від 24 грудня 2015 р.)

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE): ISSN № 2411-1546 (Print)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 15560-4032 Р.
Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету

Виткалов С.В. – кандидат мистецтвознавства, доцент, відповідальний секретар, заступник головного редактора

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор

Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор

Захарчук-Чугай Р.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Іваницький А.І. – доктор мистецтвознавства, професор

Кияновська Л.О. – доктор мистецтвознавства, професор

Кравченко О.В. – доктор культурології, професор

Овсійчук В.А. – доктор мистецтвознавства, професор

Постоловський Р.М. – кандидат історичних наук, професор

Сабодаш Ю.С. – доктор культурології, професор

Супрун-Яремко Н.О. – доктор мистецтвознавства, професор

Троян С.С. – доктор історичних наук, професор

Федорук О.К. – доктор мистецтвознавства, професор

Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Вип. 21. Т. 2 / упоряд. В. Г. Виткалов ; редкол.: С. В. Виткалов, О. М. Гончарова, Жилюк С.І. та ін. ; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2015. – 201 с.

ISSN 2411-1546

Науково-бібліографічне редагування: *наукова бібліотека РДГУ*

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету ім. Б. Грінченка

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-культурологічної проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем української культури. Окремий розділ складають повідомлення, огляди та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-культурною спадщиною.

ISSN 2411-1546

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

УДК 784.5;7.071.1

Драганчук Вікторія Миколаївна, кандидат мистецтвознавства,
доцент, докторант Львівської національної музичної
академії імені Миколи Лисенка

РЕЛІГІЙНО-ЛИЦАРСЬКА ВІЗІЯ УКРАЇНИ У «ЗАПОВІТІ» Т. ШЕВЧЕНКА – «ДИПТИХУ» В. СИЛЬВЕСТРОВА

Пропонується концепція Шевченкової візії України, названа «релігійно-лицарською», що спирається на національно-ментальні первні. «Диптих» В. Сильвестрова, вписаний у молитовний музичний простір, трактується як «два заповіти»: божественний і людський. Стверджується, що композитор реалізує ідею Кобзаря в аспектах кордоцентризму і духовного волепрагнення.

Ключові слова: духовно-лицарська візія України, псалми, музична інтерпретація, музичний простір, хорове звучання.

Актуальність теми даного дослідження зумовлена тим, що протягом півтора століття постать і творчість Т. Шевченка, а відповідно – і її музична інтерпретація, – трактувалися з тих чи інших ідеологічних позицій. Серед українських поетів він є «найбільш іконічним». Лик Кобзаря став символом української духовності у кожній українській хаті, проте, словами Б. Ступки, «його повісили на стіну, сказали, що це святий чоловік, напевно, воно так і є, але його перестали вивчати. Коли вішають на стіну і роблять святого, тоді перестають його читати...»¹. Пізнання Шевченкового образу як першого академіка гравюри, талановитого художника, європоцентричного прозаїка, і головне – глибинно-національного поета байронівського типу, а його Слова – як пророцтва, є шляхом до національного самопізнання й ідентифікації українців у міжнародній спільноті. Тому в сучасних українознавчих студіях робиться спроба напрацювати той філософсько-етичний континуум, в якому образ Кобзаря не асоціюватиметься зі «співцем довічних кріпаків», а символізуватиме духовну візію України – у «живому» звучанні Слова – прочитаного і проспіваного.

Вагому роль у процесі осмислення образу Шевченка відіграє творчість В. Сильвестрова, котрий вважає, що Шевченко-Кобзар – це «співець псалмів»², і з позицій такого розуміння підходить до музичної інтерпретації текстів поета. Аналізуючи задекларовану проблему у творчості композитора, найбільшу увагу звернули на міркування самого маестро [1, 8, 9], відгуки М. Гобдича [7] та ін.

Аналіз останніх публікацій. Серед наукових праць останнього часу вирізняємо статті Ю. Чекана [11] та інших вчених, представлених у часопису НМАУ ім. П. Чайковського, присвяченому 200-річчю від дня народження поета [10] та ін. Відображення в музиці українського лицарства як архетипу, витвореного в поезії Шевченка, досліджувалося в окремих попередніх публікаціях авторки [3 та ін.].

У даній статті ставимо за мету виявити риси новітнього прочитання В. Сильвестровим Шевченкової візії України, в якій вбачаємо *релігійно-лицарську* сутність, а в постаті Кобзаря – пророка, що піднявся над умовностями релігій «до самого Бога» («Заповіт»).

Виклад результатів дослідження. На думку авторки, Шевченко сформував релігійно-лицарську візію України, оснований на двох національно-ментальних первнях – сердечному та вольовому. Вказана візія логічно продовжує філософські сенси Г. Сковороди – у релігійно-етичному аспекті, а саме в тому найважливішому, сутнісному, що є у релігійній духовності – у глибинному проникненні в Божественне, розмежування віри та ортодоксальної релігійної політики, яка на той час виявилася у підтримці імперського самодержавства. Йдучи від духовного, *кордоцентричного*, під впливом усвідомлення такої несправедливості, коли найсвятіше використовується в імперських інтересах, Шевченко закликає «славних прадідів великих правнуків поганих» воскресити лицарство – тобто посилити первінь воледії. Відтак, усі національні героїчні поеми Шевченка пронизані прагненням духовного очищення. У цьому контексті згадаємо промовистий факт «викривлених» угод Переяславської ради, про що Сковорода іронічно писав: «О, якби в дурні мені не пошитись, Щоб без свободи не міг я лишитись. Слава навіки буде з тобою, Вольності отче, Богдане-герою!» («De libertate»). На що відгукнувся і Шевченко: «За що ми любимо Богдана? / За те, що москалі його забули, / У дурні німчики обули / Великомуdroго гетьмана»³. Після втручання у Гетьманщину Петра I, – останнім, «контрольним пострілом» в Україну стало знищення Запорізької Січі (і введення кріпацтва!) Катериною II за допомогою підтримуючої імперське самодержавство тогочасної церкви. Тому визволення України починається з питання вивільнення церкви «в своїй добрій, теплій хаті» – Україні, і ця ідея проходить через увесь «Кобзар».

Будучи християнином і люблячи Христа, до якого звертається у багатьох поезіях⁴, усвідомлюючи первинність Божественного над усіма релігійними доктринами, Шевченко «закликає» Христа: «*Стрепенися! / Та над нами просвітися...*». Пророк показує це у проекції на долю України, що зазнала не-долі, підписавши сумнозвісні Переяславські угоди, які стали «домовиною України», а Іллінську церкву в Суботіві, родову усипальницю Хмельницьких, де молився перед їх підписанням і був похований Богдан, називає «церквою-домовиною»⁵. Наповнений духовним сенсом, цей концепт стає узагальненим образом російського імперського самодержавства у його церковно-політичному синкретизмі. Звільнення бачить через прилучення Божественного світла, про що говорив «любитель святої Біблії», український Варшава – Сковорода, до Божественного «світла правди», як каже Шевченко: «*...Встане Україна. / І розвіє тьму неволі, / Світ правди засвітить, / І поможуться на волі Невольничі діти!*» («*Стоїть в селі Суботіві*»).

Поряд із духовним очищенням, пов'язаним із кордорефлексією, Шевченко вимагає оновлення лицарської честі – *духовної волеї* для вивільнення України. Тоді, бачить, встане Україна, де засяє Божа правда – «Кавказ», «Сон» («*Гори мої високі...*») та ін.⁶. Символічно, що кульмінація лицарського первня у поезії Шевченка здійснюється у молодому віці – 31 рік (1845 р.), а відносно всього життя Пророка – «золоте січення» його прижиттєвого шляху. Саме у 1845 р. Кобзар створив «Великий льох», «Кавказ», «Холодний яр», «Давидові псалми». А також «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє...» – унікальний заповіт для усього роду українського, об'єднаного силою національного егрегора в національному енергоінформаційному полі. Шевченко у посланні-заповіті вискористовує біблійний епіграф: «*Аще кто речет, яко люблю бога, а брата своего ненавижу, ложь есть (Соборное послание Иоанна. Глава 4, ст. 20)*». Бачить конфлікт в Україні крізь біблійну призму⁷, а результатом здобуття волі знову показує сяє божественне світло: «*І світ ясний, не вечірній / Тихо засяє...*» («*І мертвим, і живим, і ненародженим...*»). Пасіонарність Шевченка, джерелом якої є Бог у серці, «*Божа благодать і в серці, і в хаті*», з найяскравішою силою виплеснулася у річище оспівування українського лицарства – його колишніх перемог і жахливої поразки, його сплюндрованої жінки – Катерини, його дітей-байстрюків і його окраденої України, що читаємо на чисельних сторінках Кобзаря.

Таким чином, усі заклики до здобуття волі у Шевченка поєднані ідеєю очищення церкви від лещат імперської ідеології, словами Біблії – очищення «пшениці від куколю» (Христова притча. Євангеліє від Матвія 13:24-30, 36-43). Пророк бачить війну з українським народом на вищому рівні *духовної* війни. Тому *українське національне Его* у баченні Шевченка – це *релігійно-лицарська візія України, витворена Кобзарем на основі ідеї, яку назвемо волецентризмом*. На це Пророк дає нам «Заповіт».

Що заповідає нам Кобзар? Які слова йдуть із серця і майже смертельно хворого Шевченка, у тому ж таки сумно-символічному Переяславі? Давайте вчитасмося. Створивши «Великий льох» і «Давидові псалми», «Кавказ» і «Холодний яр», пасіонарне посланіє «І мертвим, і живим, і ненародженим...», поет висловлює свою волю поховати його на височині серед українського степу – що чітко вказує на «високі могили», які є єдиним символом, що лишився «*од козацтва, од гетьманства*» («*Гайдамаки*»), на прадавні кургани, що бережуть нерозривність єдиного егрегора «і мертвих, і живих, і ненароджених земляків...». Шевченко хоче бачити і чути, що відбувається в Україні – «*як реве ревучий*», бути незримо присутнім серед нас. «Співець псалмів» дає заповіт собі в майбутній долі народу – *самоідентифікує* власну долю з долею України (!). Глибоко віруючий Шевченко прирікає свою душу на неприкаяність, на роль мученика доти, поки Україна не здобуде волю (О. Забужко з острахом, вслід за Д. Чижевським, називає це «заложним мерцем» [4; 121]). Маючи блискучі перспективи у художній царині та успіх у товаристві, Шевченко свідомо приходить до арешту, обираючи тернистий шлях пророка, і розпочинає «житіє мученика», що продовжиться в іконічному поклонінні вже сучасників і нащадків. А після смерті цей мученицький шлях виявиться у неприкаяності – «*...а до того / Я не знаю Бога*». О. Забужко стверджує про «Шевченкову концепцію національного гріха, котрий перетворює історичне буття провинного народу на різновид земної покути» як «суто шевченківську ідею» [4; 125], то ж віддавши себе на «відробляння» спільного українського гріха, лише з очищеної України Пророк заповів своїй душі покинути земний світ і відійти до раю – «*... До самого Бога / Молитися*». Це пророк підтверджує у «Прощай, світе...» з комедії «Сон»⁸.

Яким же чином співець псалмів Шевченко заповідає нам здобути волю? – винести «*...з України / У синє море / Кров ворожу*», «*...вразою злою кров'ю / Волю окропити*». Ці слова, тисячі разів прочитувані і проспівувані мільйонами українців, підсвідомо не давали спокою. Вони малосумісні з соціотипом українців як народу-Миротворця. Тим більше заклики примітивно-фізичного знищення ворогів несумісні з місією Кобзаря – співця псалмів. Але ж під час роздумів прийшла відповідь: концепт «вражий» має в українців два сенси. Окрім вказівки на ворога він має і прадавнє значення «чортів», «бісів» – як народний вислів «вражі діти», «вражий сину», що означає спокусливий на зло

«бісів сину» – наприклад, у дівочій пісні «Ой ти мене, вражий сину, не займай», відомій у записах Лесі Українки, також вживається для вираження незадоволення: «Схаменися, вражий сину!», характеристика «вража личина» означає «зла людина». У народі розповсюджене і «вража мати» – аналогічне лайливому «до бісової матері», «нечиста мати». Підтвердження та глибоке обґрунтування цієї версії про «вражу кров» та ідею заложництва за колективний гріх авторка віднайшла у дослідженні О. Забужко, яка ключ до духовного розуміння «кривавих закликів» «Заповіту» бачить у вірші «Чигрине, Чигрине...», де акцентує сенс слова «живої»: «*Може, зійдуть, і виростуть / Ножі обоюдні, / Розпанахають погане, / Гниле серце, трудне... / І вицідять сукровату, / І наллють живої / Козацької тії крові, / Чистої, святої!!!*». О. Забужко також наголошує, що мова йде про «гниле серце народу», який «пророк-кобзар своїм словом сподівається відродити, заініціювати до нового життя, випустивши з нього грішну – «вражу» – кров: духовно оздоровити, очистити від гріха» [4; 124].

«У мистецтві... є тексти нескасовні, персональні...»

Валентин Сильвестров

«Заповіт» – серцевина музичної шевченкіани, оскільки концептуально містить той сенс, які поет висловлював у всій своїй творчості – релігійно-лицарську візію України. Створивши містичний «Заповіт», став християнським поетом-містиком, а висловом Кирило-Мефодіївських братчиків – «голосом труби архангельської, що будила мертвих з могил» [2; 226]. Музичні інтерпретації «Як умру, то поховайте...», яким завершується Шевченкова осінь 1845 р., почали народжуватися з кінця 60-х років. У 1868 р. до шевченківської річниці були написані й виконані у Львові твори М. Лисенка і М. Вербицького. Ці дві перші версії бачаться дуже символічно – молодого митця з Наддніпрянської України (на той час студента Ляйпцизької консерваторії), у творчості якого «Заповіт» стане ор. 1 «Музики до Кобзаря», і зрілого галицького священика. Згодом всенародної популярності набула мелодія, написана на початку 70-х років полтавським аматором Г. Гладким, і низка її гармонізацій (К. Стеценка, О. Кошиця, Л. Ревуцького, О. Спендіарова, Я. Степового та ін.), були створені кантати С. Людкевича, Л. Ревуцького, Б. Лятошинського та ін.

Розглянемо особливу музичну версію «Заповіту» – кантату для хору a cappella В. Сильвестрова – артефакт, поставлений автором у диптих з молитвою «Отче наш». Митець образно назвав твір Диптих «Два заповіти»: божественний і людський...

В. Сильвестров – композитор, який унікальним чином дає можливість заглибитися у поезію Шевченка та *почати пізнавати* сенси, які передав нам пророк-Кобзар. «...*Культура завжди засновувалася саме на текстах персональних, нескасовних, тобто на текстах, до яких ти можеш звертатися знову і знову, і що більше ти до них повертаєшся, то більше вони стверджуються як певні самостійні сутності*» [9; 377], – висловився митець. Знаменний відкриттям нової музики у прямому значенні цього слова, «метафоричної тихої музики», першовідкривач тенденцій межі тисячоліть відкриває нам і глибини національної духовності, не декларуючи їх пафосними штампами і не зчиняючи пустопорожнього галасу, а навпаки – подаючи *тихе звучання істини*, звільняючи її від нашарувань культурних спекуляцій як «пшеницю від куколю». Виходячи з ідеї біблійності творчості Шевченка як Кобзаря-псаломщика, а його творів – як псалмів, Сильвестров створює музичну інтерпретацію біблійної сутності «Кобзаря». Вона, очищена, постає над застиглою зашкарублістю поверхових ідеологічно-офіційних інтерпретацій. Ніби про це читаємо у передмові К. Сігова до видання лекцій-бесід В. Сильвестрова «Дочекатися музики»: «нечувано вільні звуки сильвестрівських мелодій», «притаманний їм первень звільнення з несподіваного боку освітлює нові форми сполучення музики та слова: від сучасної поезії через класику вони повертаються до літургійних віршів і псалмів. Нова музика «розморожує» застигли й замерзлі тексти, знайомі, про те забуті, не всупереч, а завдяки отій їх знаності і завченості» [9; 11], і таке нове народження вірша відкривається новою музикою: «Сильвестров дає нам набагато більше від свіжого відчитування «знакового тексту» [9; 11]. А сам композитор в одному з інтерв'ю висловився так: «В історії це унікальний випадок, коли поет став символом не лише боротьби за незалежність, але й символом України. Через слово. У нього навіть є рядок: «І на сторожі коло них поставлю слово». У Шевченка стосунки із словом – біблейські, його творчість взагалі тісно пов'язана з Біблією» [8]. З таких позицій Сильвестров озвучує Слово Шевченка у своїй Музиці⁹. У цьому контексті були створені згадані два заповіти – божественний і людський – кантата для хору a cappella «Диптих»: «Отче наш» на канонічні тексти Євангелія від Матвія 6:9–13 і «Заповіт» на слова Т. Шевченка, присвячений відомому громадському діячу, меценату, журналісту і видавцю Мар'янові Коцю (1995 р.).

Сенс «Заповіту» як очищення України від власного гріха – таким бачиться молитовно-релігійний сенс музичної інтерпретації Сильвестрова, і спробуємо обґрунтувати цю точку зору. Чим

об'єднуються частини Диптиху? «Заповітністю» молитви «Отче наш» і спокутливою релігійністю «Заповіту» Шевченка. Це на рівні вербального сенсу, а як це втілює В. Сильвестров? Видається, що митець якнайглибше відтворив містичність Шевченкового слова, піднісши його до біблійного «Отче наш», і увівши у простір музики, в яку, за словами О. Зінкевич, необхідно *заглиблюватися*: «музика виступає у них (творах Сильвестрова. – В. Д.) у якійсь своїй оголеній суті, її потрібно не стільки слухати, скільки занурюватися в неї. І коли музика впустить вас у свій простір, ви почувете в ній не просто стереофонічні ефекти, мелодійні струми і пасторальні награти, а саму пульсацію життя, дихання Всесвіту; вам відкриється образ, сповнений урочистості, високої чистоти і натхненності» [5].

Музична ідея, що об'єднує обидва заповіти – правічне молитовне настроювання «А-О-М...», що стало символом мета-стилю Диптиху. Це саме те «Аум-м-м...» чи «Оум-м-м...», що прийшло до нас із глибини тисячоліть як обертонний мантричний спів. Це саме той звуковий первінь, з якого викристалізувався вигук «Ой» в праукраїнській-українській культурі, що настроює співаючих та відповідний лад – душевний і музично-висотний. Диптих вирішений у медитативному, споглядальному настрої, що створюється «тихою музикою» у фантастично-просторовому континуумі акапельного співу 18 (!) голосів. Це історично «відносить» Диптих, написаний для мішаного хору з великою кількістю партій і *divisi*, до партесного концерту. На фоні звукової педалі «А-О-М» у першій частині Диптиху звучить текст «Отче наш» у проникливо-розспівному мелодизмі української природи, у другій – знак іншої алузії, до «Заповіту» з мелодією Г. Гладкого (початкові мотиви), яка співається українцями як народний гімн. То ж зерно «Заповіту» В. Сильвестрова дуже глибоке – воно пускає коріння у релігійність, ведичну – переростаючи у християнську, та в духовно-пісенну національну традицію. Власне «духовна національна традиція» – та космологія, в якій постає і постає слово Кобзаря.

Молитва «Отче наш», відтворена Сильвестровим у тихому звучанні Всесвіту, створює особливе космічне відчуття, що тримається на молитовному комплексі «А-О-М» у просвітленій тональності (в подальшому хроматичній) з умовним центром «С» та діатонічною терцієвістю. «А-О-М» має роль лейт- : у процесі розвитку Диптиху він звучить і як лейткомплекс (інтонаційно-гармонічно-фактурно-регістровий), продовжуючи «Отче наш» у «Заповіті», створюючи єдиний молитовний простір, і як лейтмотив, що влітається у мелодію гімну. Тема молитви розспіваної української природи – не у візуально-буквальному, а глибинному розумінні, на тому узагальненому рівні, коли національне *чується*... Кварто- і квінто-секундова основа мелодичної лінії вирізнятиме її протягом всієї молитви від терцієвості простору «А-О-М», проведе через хроматичні варіанти до кульмінації «*и не введи нас во искушение*», де вирветься вгору у чисту октаву («ключовий» інтервал мелодії «Заповіту») та збільшену квінту, цим же кварто-секундовим комплексом завершиться «Отче наш».

«Заповіт» продовжує «Отче наш» у музичному вирішенні і тим самим є продовженням молитви концептуально. Як і в традиційних виконаннях, Сильвестров знімає строфу, в якій Шевченко дає заповіт собі – бути неприкаяним заложником українського гріха. Зауважимо, що М. Лисенко у концепції «Заповіту» наголошує на очищенні українського серця від «вражої злої крові», М. Вербицький у тексті Шевченка віднаходить вказівку на *шлях*, яким можемо це здійснити – йти до Бога (*кульмінація «...до самого Бога (!) / Молитися...»*), бути духовними і вольовими – «молитися» і «повставати», ця строфа стає кульмінаційною у версії С. Людкевича та ін.

Натомість В. Сильвестров трактує ідею «Заповіту» людям надзвичайно тонко духовно. Як цього досягає композитор? Вміщує спів у той контекст, де він мав би бути – на високі частоти (і в прямому, і переносному розумінні) духовно-національної космології. Тема звучить не у баритона чи баса, що могли б символізувати козацький голос Кобзаря. «Заповіт» озвучує високе, «божественне» сопрано *sotto voce*, символ «небесної», «високочастотної музики». У темі широко розспівується мелодика, яка виростає, як вказувалося, із початкових мотивів мелодії Г. Гладкого – висхідного тонічного квартсекстакорду та нисхідного заповнення терції до першого ступеня. У Сильвестрова вона звучить у відомому похоронною семантикою (від Ф. Шопена) *b-moll*. Після першої фрази, на відміну від мелодії Гладкого, розвиток спрямовується донизу, підкреслюючи мінорний третій ступінь, який вносить настрій поховання. Тема «Заповіту» широко розспівується на основі початкової фрази, здобуваючи все новий простір, немовби показуючи горизонти того «*степу широкого*», де заповід поховати себе Кобзар. Акцентування місцевого кульмінаційного «степу широкого», саме найвищий стрибок до «степу», створює алузію до *високої могили* – символу прадавньої духовності, де заповідав похоронити себе Шевченко. Мелодія теми з перших звуків і у подальшому розвитку вже не узагальнено, як в «Отче наш», а надзвичайно яскраво несе національний дух – коли звучання позбавлене цитат чи фольклорно-характерних зворотів, але у ньому впізнається українськість... Через таку актуалізацію глибинних ментальних архетипів виявляємо, словами О. Козаренка, «традиційну багатотонну включеність розвитку національної музичної мови у глобальні семіологічні процеси, конститутивну визначальність її європейського первеня» [6].

Зберігаючи куплетність гімну, Сильвестров у наступних строфах акцентує «Дніпро», «видно, «чути», і складається чітке враження, що і після смерті Кобзар бачить і чує все, що діється в Україні, а символічно – на образі Дніпра – «як реве ревучий». Між куплетами широко розспівується у терцієвому вигляді молитовний лейткомплекс «А-О-М», що перед «Поховайте та вставайте...» створює напружений висхідний хроматизований ряд *«хресного ходу на Голгофу»*. Цим підкреслюються жертвність і моральна висота розриву кайданів – без сумніву, *духовних*. У третій строфі «Поховайте...» виявляється те над-зусилля волі, яке має здійснити народ для виконання Заповіту. Все зростаючі мелодичні хвилі із все більшими стрибками, появою тріольності на *pesante*, підкреслення «вражою...», «кровію...» у чоловічих голосах як тло для теми у жіночих – уже не молитовне «А-О-М», а «вражою...», «кровію...» (!), якою «волю окропіте...» – не що інше, як постійне прагнення вирватися з лещат злої долі, з кайданів гріха, що геніально втілене у музиці надзвичайної експресії і сили впливу всього твору. В останній строфі, вже на спадаючій динаміці й зменшенні експресії, тими ж стрибками акцентується «не забудьте», «пом'янути»... І нарешті, після кульмінаційно-експресивного «вражою...», «кровію...», «волю окропіте...» з'являється Світло – *тема гімну звучить як молитва «А-О-М» у мажорі (B-dur)*. *Ця тиха кульмінація і є найвищий апофеоз поєднання релігійного і лицарського, це – молитва за душу Шевченка та уособлених поетом українців.*

У кодї, знову в *b-moll*, – дуєт солюючих «божественного» сопрано і ліричного тенора, українського пісенного архетипу, що ще раз, вже на фоні молитовного комплексу, заповідають пом'янути «і мене в сім'ї великій...». Аж тепер ця ідея «Заповіту» звучить як молитва – тільки після кульмінаційного прориву Світла у попередньому мажорному епізоді. Тільки у просвітленні як духовному осяянні – воля України, як це акцентує у Шевченковому псалмі Сильвестров. Знову «хресний хід на Голгофу» – молитовний на «А-О-М», і початкові рядки «Як умру... на Вкраїні милій» у «божественно-ліричного» дуєту солюючих сопрано і тенора – *«тиха мета-музика» молитви за Тараса...*

Отож, якою є релігійно-лицарська візія України у Т. Шевченка і як вона прочитується у «Заповіті»? Поет заповідає витиснути «злу», «бісівську» кров з української нації – неправдиву «чортівню» зі *своєї* душі. І передрікає: лише коли випустимо «злу» кров зі *свого серця*, тобто *позбудемося грішництва*, здобудемо волю. Тоді, з оновленої України – спільного українського серця, сповненого *очищеної крові як духовної чистоти та осяяння*, коли настане рай у «рідній Україні», – і відійде до раю, від тяжкої спокути до Бога душа «добровільного мученика» за долю України Тараса Шевченка. Лише у «сім'ї великій» – об'єднаній духовній громаді, у «сім'ї вольній», омитій від «крові ворожої», у «сім'ї новій» – у побудованій духовній, культурній та сильній державі Україна, – коли його душа вже полине до Бога, Шевченко заповів себе пом'янути: *звільнення від національного гріха українців запрограмував як відпущення його особистого гріха*. Кобзар питав у Христа: «... Чи переіначив / людей Божих?», так само маємо спитати у себе: «А чи ми переіначили себе, щоб виконати заповіді – божественний і національний?», створюючи подальшу українську долю «і мертвих, і живих, і ненароджених...». Так трансцендентно, очевидно, маємо розуміти «Заповіт», і виконати, якщо вважаємо Шевченка своїм пророком.

В. Сильвестров реалізує в музиці *духовно-лицарську* візію України, створену Кобзарем, що у псалмі «Як умру, то поховайте...» заповів порвати найреальніші – *духовні* кайдани. Вводячи «Заповіт» у контекст «Отче наш», композитор *молиться за душу Шевченка як за сукупну українську душу «і мертвих, і живих, і ненароджених...»*.

Примітки

¹ Б. Ступка у передачі «Великі українці – Тарас Шевченко» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=dX5LeZSK1Wg>

² В. Сильвестров пояснює: «Псалтир – це струнний інструмент, схожий на кобзу. Псалми виконували на псалтирі, тобто цар Давид – це кобзар того часу. У Шевченка, мені здається, алюзія була на слово «псалтир», що кобзар – це не той сліпець. Він – унікальний поет в історії, можливо, таким був Гомер, який просто співав, вірші його не написано, а наспівано», – див. інтерв'ю: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://duh-ilitera.com/v-sylvetrov-u-prohrami-homo-sapiens-na-tvi/>

³ Тут і далі тексти Шевченка подаються за виданням: [12–14].

⁴ *Світе ясний! Світе тихий!*

Світе вольний, несповитий!

За що ж тебе, світе-брате,

В своїй добрій, теплій хаті

Оковано, ому рано

(Премудрого одурено).

«Світе ясний! Світе тихий...»

⁵ Стоїть в селі Суботові
 На горі високій
 Домовина України,
 Широка, глибока.
 Ото церков Богданова.
 Там-то він молився,
 Щоб москаль добром і лихом
 З козаком ділився...
 Церков-домовина
 Розвалиться... і з-під неї
 Встане Україна.
 І розвіє тьму неволі,
 Світ правди засвітить,
 І помоляться на волі
 Невольничі діти!..

(«Стоїть в селі Суботові» – епілог до «Великого льоху»)

⁶ Ми віруєм Твоїй сил
 І духу живому.
 Встане правда! встане воля!
 І Тобі одному
 Помоляться всі язики
 Вовіки і віки.

«Кавказ»

І соловейко на калині
 То затихав, то щебетав,
 Святого Бога вихваляв;
 І все то, все то в Україні!..

«Сон» («Гори мої високі!...»)

⁷ Схаменіться, недолюди,
 Діти юродиві!
 Подивіться на рай тихий,
 На свою країну...
 Схаменіться! будьте люди,
 Бо лихо вам буде.
 Розкуються незабаром
 Заковані люде,
 Настане суд, заговорять
 І Дніпро, і гори!
 І потече сторіками
 Кров у синє море
 Дітей ваших...
 Умийтеся! образ Божий
 Багном не скверніте.

⁸ Прощай, світе, прощай, земле,
 Неприязний краю,
 Мої муки, мої люті
 В хмарі заховаю.
 А ти, моя Україно,
 Безталанна вдово,
 Я до тебе літатиму
 З хмари на розмову.
 На розмову тихо-сумну,
 На раду з тобою;
 Опівночі падатиму
 Рясною росюю.
 Порадимось, посумуєм,
 Поки сонце встане,
 Поки твої малі діти
 На ворога стануть.
 Прощай же ти, моя нене,
 Удово-небого,
 Годуй діток; жива правда
 У Господа Бога!

⁹ «Почутими» Сильвестровим стали твори шевченкіани «Прощай, світе, прощай, земле...» з вокального циклу «Тихі пісні» (№ 5, 1974-1977), Кантата у трьох частинах – «Думи мої», «За горами гори», «А поки що – мої думи» для великого хору а саррелла та тенора (баритона) соло (1977), «Елегія» для великого хору а саррелла «Дивлюсь, аж світає» (1996). Особливими у творчій долі В. Сильвестрова стали присвячений дружині «Реквієм для Лариси» на канонічні латинські тексти та вірші Т. Шевченка для мішаного хору (1997–1999) і присвячений вірменину Сергію Нігояну Диптих з частин «...І вам слава, сині гори» (уривок з поеми «Кавказ», що читав загиблий на Київському Майдані) та «Со святими упокой...» (2014), а також а також «Псалмів на слова Шевченка», куди увійшли «Реве та стогне Дніпр широкий», «По діброві вітер виє», «Тече вода», «Садок вишневий коло хати», «Все упованіє моє», «У нашім раї на землі», «Думи мої».

Список використаної літератури

1. *Дзюба І.* Валентин Сильвестров: вертикаль духу над горизонтами буття / Іван Дзюба // СΥΜΠΟΣΙΟΝ. Зустрічі з Валентином Сильвестровим / Уклад. А. Вайсбанд, К. Сігов. – К. : Дух і літера, 2013. – С. iii–xx.
2. *Донцов Д.* Незримі скрижалі Кобзаря (містика лицарства запорозького) / Д. Донцов. – К. : Українська видавнича спілка ім. Ю. Липи, 2009. – 266 с.
3. *Драганчук В.* Ментальний архетип «лицаря-захисника» у хорovій творчості Миколи Лисенка / В. Драганчук // Українська музика : наук. часопис. – Л. : ЛНМА ім. М. Лисенка, 2013. – Число 4 (10). – С. 33–40.
4. *Забужко О.* Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу / О. Забужко. – 4-те вид. – К. : Факт, 2009. – 148 с.
5. *Зинькевич Е.* Валентин Сильвестров / Е. Зинькевич // Musica Ukrainica : інтернет-журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.musica-ukrainica.odessa.ua/_a-zinkevich-silvestrov.html
6. *Козаренко О.* Національна музична мова в дискурсі постмодернізму / О. Козаренко // Musica Ukrainica : інтернет-журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.musica-ukrainica.odessa.ua/_a-kozarenko-ethnicmuslang.html
7. *Незнаний Шевченко.* Інтерпретації Валентина Сильвестрова [розмова з Миколою Гобдичем]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=-5-khjMJGCK>
8. *Савицька О.* Музичний океан на ім'я «Валентин Сильвестров». Ювілей відзначив один із найвідоміших українських композиторів / О. Савицька // День. – 12 жовтня 2007 ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/muzichniy-ocean-na-ima-valentin-silvestrov>
9. *Сильвестров В.* Дочекається музики. Лекції-бесіди. За матеріалами зустрічей, організованих Сергієм Пілютиковим / В. Сильвестров. – К. : Дух і літера, 2011. – 376 с.
10. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.* – №1 (22) 2014: До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка / Гол. ред. В. І. Рожок. – 122 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2014_1_19
11. *Чекан Ю.* Із хорovої шевченкіани Валентина Сильвестрова (компаративний етюд) / Ю. Чекан // Часопис Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – №1 (22) 2014. – С. 61–70 ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://knmau.com.ua/chasopys/22_NBUV/docs/09.pdf
12. *Шевченко Т. Г.* Повн. збір. тв. : у 6 т. / Редкол. : М. Г. Жулинський (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2001. – Т. 1 : Поезія 1837–1847 / Перед. слово І. М. Дзюби, М. Г. Жулинського. – 784 с.
13. *Шевченко Т. Г.* Повн. збір. тв. : у 6 т. – Т. 2 : Поезія 1847–1861. – 784 с.
14. *Шевченко Т. Г.* Повн. збір. тв. : у 6 т. – Т. 3 : Драматичні твори. Повісті. – 2003. – 592 с. ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua/shevchenko/shev.htm>

References

1. *Dzyuba I.* Valentyn Syl'vestrov: vertykal' dukhu nad horyzontamy buttya / Ivan Dzyuba // СΥΜΠΟΣΙΟΝ. Zustrichi z Valentynom Syl'vestrovym / Uklad. Alla Vaysband, Kostyantyn Sihov. – K. : Dukh i litera, 2013. – S. iii–xx.
2. *Dontsov D.* Nezrymi skryzhali Kobzarya (mystyka lytsarstva zaporoz'koho) / Dmytro Dontsov. – K. : Ukrayins'ka vydavnycha spilka im. Yu. Lypy, 2009. – 266 s.
3. *Drahanchuk V.* Mental'nyy arkhetyп «lytsarya-zakhysnyka» u khoroviy tvorchosti Mykoly Lysenka / Viktoriya Drahanchuk // Ukrayins'ka muzyka : nauk. chasopys. – L. : LNMA im. M. Lysenka, 2013. – Chyslo 4 (10). – S. 33–40.
4. *Zabuzhko O.* Shevchenkiv mif Ukrayiny. Sproba filofs'koho analizu / Oksana Zabuzhko. – 4-te vyd. – K. : Fakt, 2009. – 148 s.
5. *Zyn'kevych E.* Valentyn Syl'vestrov / Elena Zyn'kevych // Musica Ukrainica : internet-zhurnal [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupa : http://www.musica-ukrainica.odessa.ua/_a-zinkevich-silvestrov.html
6. *Kozarenko O.* Natsional'na muzychna mova v dyskursi postmodernizmu / Oleksandr Kozarenko // Musica Ukrainica : internet-zhurnal [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.musica-ukrainica.odessa.ua/_a-kozarenko-ethnicmuslang.html
7. *Neznanyu Shevchenko.* Interpretatsiyi Valentyna Syl'vestrova [rozmova z Mykoloyu Hobdychem]. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.youtube.com/watch?v=-5-khjMJGCK>
8. *Savyts'ka O.* Muzychnyy okean na im'ya «Valentyn Syl'vestrov». Yuviley vidznachyv odyн iz nayvidomishykh ukrayins'kykh kompozytoriv / Ol'ha Savyts'ka // Den'. – 12 zhovtnya 2007 ; [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/muzichniy-ocean-na-ima-valentin-silvestrov>

9. *Syl'vestrov V.* Dochekatyssa muzyky. Lektsiyyi-besidy. Za materialamy zustrichey, orhanizovanykh Serhiyem Pilyutykovym / Valentyn Syl'vestrov. – K. : Dukh i litera, 2011. – 376 s.

10. *Chasopys Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrainy imeni P. I. Chaykovs'koho.* – #1 (22) 2014: Do 200-richchya vid dnya narodzhennya Tarasa Hryhorovycha Shevchenka / Hol. red. V. I. Rozhok. – 122 s. ; [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chasopys_2014_1_19

11. *Chekan Yu.* Iz khorovoyi shevchenkiany Valentyna Syl'vestrova (komparatyvnyy etyud) / Yuriy Chekan // Chasopys Natsional'noyi muzychnoyi akademiyi Ukrainy imeni P. I. Chaykovs'koho. – #1 (22) 2014. – S. 61–70 ; [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu : http://knmau.com.ua/chasopys/22_NBUV/docs/09.pdf

12. *Shevchenko T. H.* Povne zibrannya tvoriv : u 6 t. / Redkol. : M. H. Zhulyns'kyy (holova) ta in. – K. : Nauk. dumka, 2001. – T. 1 : Poeziya 1837–1847 / Pered. Slovo I. M. Dzyuby, M. H. Zhulyns'koho. – 784 s.

13. *Shevchenko T. H.* Povne zibrannya tvoriv : u 6 t. – T. 2 : Poeziya 1847–1861. – 784 s.

14. *Shevchenko T. H.* Povne zibrannya tvoriv : u 6 t. – T. 3 : Dramatychni tvory. Povisti. – 2003. – 592 s. ; [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://izbornyk.org.ua/shevchenko/shev.htm>

Драганчук Виктория Николаевна, кандидат искусствоведения, доцент, докторант Львовской национальной музыкальной академии имени Николая Лысенка

Религиозно-рыцарская визия Украины в «Завещании» Т. Шевченка – «Диптихе» В. Сильвестрова

Предлагается концепция видения Украины поэтом Шевченком, названная «религиозно-рыцарской», опирающаяся на национально-ментальные начала. «Диптих» В. Сильвестрова, вписанный в молитвенное музыкальное пространство, трактуется как «два завещания»: божественный и человеческий. Утверждается, что композитор реализует идею Кобзаря в аспектах кордоцентризма и духовного волестремления.

Ключевые слова: духовно-рыцарская визия Украины, псалмы, музыкальная интерпретация, музыкальное пространство, хоровое звучание.

Drahanchuk Viktoriia, Candidate of Art Criticism, Docent, Doctoral at the Mykola Lysenko Lviv National Music Academy, Associate Professor at the Lesya Ukrainka Eastern European National University

The religion-chivalrous vision of Ukraine in «The Testament» by Taras Shevchenko – «The Diptych» by Valentyn Sylvestrov

The concept of Shevchenko's vision of Ukraine, called the «religious and chivalrous», based on the national mental basis, is proposed. «The Diptych» by V. Sylvestrov, what is entered in a musical prayer space, is interpreted as «two testaments»: divine and human. The first part is written on the Gospel text of the prayer «Our Father» («Pater Noster»). The second part is written by the Shevchenko's poem.

Valentyn Sylvestrov is a composer, which uniquely provides an opportunity to delve deeper into Shevchenko's poetry. The composer believes that Shevchenko-Kobzar is a «singer of Psalms» and from this position comes to understanding of the poet's texts in the musical interpretation. When Shevchenko created a mystical «The Testament» he became a Christian poet-mystic.

The composer treats the idea of «The Testament» for people extremely thin and spiritually. He contains a singing in the context of «high treble» in a literal and figurative spiritual sense. The theme does not sound in the bass or baritone that could symbolize Cossack Poet's voice. «The Testament» voiced «divine» soprano *sotto voce*, the symbol a «heavenly», «high-frequency» music. In the first movement the themes motion reminiscent a well-known Hordii Hladkyy's melody. The next development is enlightened and meditative.

It is alleged that the composer is realizes the Kobzar's idea in the aspects of cardiocentrism and spiritual will-desire. The meaning of «The Testament» is clearing Ukraine of a common sin. So we see prayer-religious sense of Sylvestrov's musical interpretation.

Key words: spiritual-chivalrous vision of Ukraine, hymns, musical interpretation, musical space, choral sound.

Надійшла до редакції 3.10.2015 р.

УДК 7.049.1+7.038.6

Мемарне Медея, старший викладач
Миколаївської філії Київського національного
університету культури і мистецтв

МОДА ТА МИСТЕЦТВО: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ І ВЗАЄМОВПЛИВИ

Здійснено спробу з'ясувати сутність моди як соціокультурного явища в її взаємозв'язку з мистецтвом та культурою. Вказано на багатоваріантність і суперечливість моди, яка визначається як специфічна форма ціннісного освоєння світу. Звернено увагу на спільність Haute Couture і мистецтва, яка полягає в тому, що Висока мода відповідає потребі особистісної самореалізації в художньому плані. Відзначено, що колекції prêt-à-porter разом із народною музикою і молодіжними контркультурами перетворилися на нові джерела стилів у Високій моді.

Ключові слова: мода, мистецтво, культура, модельєр, дизайнер, Haute couture, prêt-à-porter.

ЗМІСТ

Розділ I. ДИНАМІКА КУЛЬТУРИ. КУЛЬТУРНА ПАМ'ЯТЬ. КУЛЬТУРА ТА ТРАДИЦІЇ

<i>Чумаченко М.О.</i> Роль світла і темряви в аксіологічній площині Києво-Печерського Патерика	3
<i>Масалова К.Ю.</i> Наративний образ дітей хора у давньоєгипетській книзі мертвих (на матеріалі глав 137а та 151)	8
<i>Поплавська А.В.</i> Традиції кухарського мистецтва Київської Русі у контексті національної культури України	13
<i>Гаєвська Т.І.</i> Традиційна культура права: культурологічний аспект	18
<i>Піщанська В.М.</i> Придніпровський декоративний розпис у мистецтві українського козацтва XVII-XVIII століть	22
<i>Строгаль М.О.</i> Генеза та розвиток фандрейзингу в Україні	27
<i>Бійо В.В.</i> Інтерпретація сакральних контекстів в опері Жана-Філіппа Рамо «Зороастр»	31
<i>Богатікова О.В.</i> Внесок Григорія Павлуцького у вивчення українського етнодизайну	38
<i>Скляренко Н.В.</i> Біологічні дизайн-системи зовнішньої реклами: еко-тенденції використання	42
<i>Левенець М.В.</i> Культурно-освітня діяльність на Волині XIX – поч. XX ст.	47
<i>Наколонко І.М.</i> Трансформація уявлень про здоровий спосіб життя в культурі України із переходом від аграрного до індустріального суспільства	51
<i>Кдирова І.О.</i> Процес етнізації в контексті багатонаціональної культури України	55
<i>Бучковська О.Ю.</i> Документне забезпечення українсько-польських культурно-освітніх відносин	61

Розділ II. ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОЦЕСУ

<i>Ліва Н.В.</i> Рецепція сакрального у європейській художній культурі XX століття: нарис з методології дослідження	66
<i>Александрова М.В.</i> «Ідеал» І.Я. Франка як основа формування суспільної солідарності в умовах української соціокультурної дійсності	70
<i>Овчарук О.В.</i> Образ людини постмодерну в сучасному українському культурологічному дискурсі	75
<i>Микуланинець Л.М.</i> Біографія митця як засіб інтерпретації культури	80
<i>Парфьонова О.І.</i> Мистецтво як містерія. театральний дискурс філософії Ф. Ніцше	84
<i>Терещенко-Кайдан Л.В.</i> Бісеміотика як методика дослідження нотних рукописів, зразків візантійської та слов'янської культур	89
<i>Драганчук В.М.</i> Релігійно-лицарська візія України у «Заповіті» Т. Шевченка – «Диптиху» В. Сильвестрова	95
<i>Мемарне М.</i> Мода та мистецтво: співвідношення понять і взаємовпливи	102

<i>Плахотнюк В.Г.</i> Становлення інституту продюсерства як інфраструктури музичної поп-культури України в другій половині ХХ століття	107
--	-----

Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Шульгіна В.Д.; Яковлев О.В.</i> Методологія синергетики у дослідженні проблем сучасної мистецької освіти	112
<i>Афанасьєв Ю.Л.</i> Культура як мета і засіб якісної професійної освіти	116
<i>Ковальчук С.П.</i> Книга у подоланні стресових ситуацій сьогодення	121
<i>Любченко О.М.</i> Архітектурно-композиційне формування паркового простору: принципові підходи	126
<i>Виткалов С.В.</i> Культурно-мистецький розвиток Волині: історичний ракурс та порівняльна характеристика	130
<i>Москвічова Ю.О.</i> Трансформаційні процеси в музейній сфері сучасної Вінниччини	135
<i>Сопотницький В.В.</i> Віртуальні розваги як елемент е-культури	141
<i>Сидоровська Є.А.</i> Дозвілля у контексті проблеми «свободи і необхідності»	145
<i>Тадля О.М.</i> Діяльність студентського клубу: понятійно-категоріальний апарат	150
<i>Даниленко О.В.</i> Естетика харчової культури у мистецтві сервірування	157
<i>Олійник Н.П.</i> Збереження нематеріальної культурної спадщини засобами етнотеатралізації (з досвіду проведення Харківського обласного фестивалю-конкурсу традиційної народної культури «Крокове коло» для дітей та молоді)	161
<i>Совгира Т.І.</i> Технологія виробництва творів телевізійної естради	166
<i>Лучанська В.В.</i> Концептуальна модель екології культури в інформаційному суспільстві	171
<i>Кюнцилі Р.В.</i> Особливості архітектурно-просторових рішень сучасної української церкви	178
<i>Понікаровська Н.А.</i> Віддані анафемі в контексті вивчення уявлень про категорію заложних в українській народній культурі	182

Розділ IV. ПОВІДОМЛЕННЯ, ІНФОРМАЦІЯ, РЕЦЕНЗІЇ

<i>Антонова К.А.</i> Відзначення ювілеїв М. Лисенка в Україні в історико-культурологічній ретроспективі: віддзеркалення діяльності меморіального музею М. Лисенка	187
<i>Войтович О.О.</i> Критерії оцінки художньої якості звукового матеріалу в епоху цифрових технологій	194

CONTENTS

Part I. DYNAMICS OF CULTURE. CULTURAL MEMORY. CULTURE AND TRADITIONS

<i>Čumačenko M.</i> Role of light and darkness in the axiological meaning of Kiev Pechersk Patericon	3
<i>Masalova K. Yu.</i> The narrative image of the Children of horus in ancient Egyptian Book of the Dead (on the basis of chapters 137a and 151)	8
<i>Poplavska A.</i> Traditions of the cooking art in the Kyiv Rus in the context of the national culture of the Ukraine	13
<i>Gayevska T.</i> Traditional culture is right: culturological aspect	18
<i>Pishchanska V.</i> Prydniprovyia decorative painting in the art of Ukrainian Cossacks XVII-XVIII centuries	22
<i>Strohal M.</i> Genesis and development of fundraising in Ukraine	27
<i>Billot V.</i> The interpretation of sacral contexts in J. Ph. Rameau's opera «Zoroastre»	31
<i>Bogaticova E.</i> Contribution of Grigory Pavlutsky in the study of the Ukrainian ethno design	38
<i>Skljarenko N.</i> Biological design-system of the outdoor advertising: the eco-trends in use	42
<i>Levenec M.</i> Cultural and educational activities in Volyn in XIX-XX century	47
<i>Nakolonko I.</i> Changing the healthy way of life concept in Ukrainian culture with the transition from an agrarian to an industrial society	51
<i>Kdyrova I.</i> Ethnicization in the context of multinational culture of Ukraine	55
<i>Buchkovska O.</i> Ukrainian-Polish culture and educational relationship documentary providing	61

Part II. PROBLEMS AND CONTRADICTIONS OF MODERN CULTURAL PROCESS

<i>Levaja N.</i> Reception of sacral in the European artistic culture of 20 th century: éssay of methodology of the research	66
<i>Aleksandrova M.V.</i> I. Franko's «ideal» as basis for developing of social solidarity in modern conditions of ukrainian socio-cultural realiti	70
<i>Ovčaruk O.</i> The image of the man in the postmodern sovremennom Ukrainian kulturological discourse ...	75
<i>Mykulany nec L.</i> Biography of artist as means of culture interpretation	80
<i>Parf'onova O.</i> Art as a mystery theatre discourse of F.Nietzsche's phylosophy	84
<i>Tereshchenko-Kaydan Liliya.</i> Bisemiotika as a research technique of musical manuscripts, outstanding examples of Byzantine and Slavic cultures	89
<i>Drahanchuk V.</i> The religion-chivalrous vision of Ukraine in «The Testament» by Taras Shevchenko – «The Diptych» by Valentyn Sylvestrov	95
<i>Memarne M.</i> Fashion and art: correlation of concepts	102
<i>Plaxotnjuk V.</i> Formation Institute prodyuserstva infrastructure as musical pop culture Ukraine in the second half of the twentieth century	107

Part III. CULTURE AND SOCIETY.**CULTURE OF PROFESSIONAL SPHERE OF ACTIVITY**

<i>Šulhyna V., Jakovlev O.</i> Methodology of synergetic in the study problems of modern art education	112
<i>Afanasiev Y.</i> Culture as the goal and method of qualitative professional education	116
<i>Kovalchuk S.</i> The book in overcoming stressful situations of present	121
<i>Lyubchenko O.</i> Architectural-composite formation of the park space: the principle approaches	126
<i>Vytkalov S.</i> Cultural and art development of Volyn: historical foreshortening and comparative description	130
<i>Moskvičova J.</i> Transformational processes in the museum sphere of the modern Vinnitsa region	135
<i>Sopotnytskyi V.</i> Virtual amusements as the element of E-culture	141
<i>Sydorovska E.</i> Leisure time in the context of «freedom and necessity»	145
<i>Tadlia O.</i> Activity of student club: concept-category vehicle	150
<i>Danylenko O.</i> Aesthetics of the food culture in the table setting art	157
<i>Oleinik N.</i> Safeguarding the Intangible Cultural Heritage by Ethnotheatrical Means (the Kharkiv Regional Festival-Contest of the Traditional Folk Culture «Krokoveie Kolo» for Children and Young People Case Study)	161
<i>Sovhyrja T.</i> The technology of the production process compositions of television variety	166
<i>Lučanska V.</i> Conceptual model of environmental culture in the information society	171
<i>Kiuntsli R.</i> Features of architectural and spatial solutions in modern Ukrainian church	178
<i>Ponikarovska N.</i> The anathematized in the study of ideas of the category of the zalozhny in Ukrainian folk culture	182

Part IV. REPORTS, INFORMATION, REVIEWS

<i>Antonova K.</i> Marking of anniversaries of M. of M. Lysenko's in Ukraine in a historic-cultural retrospective view: reflection of activity of memorial museum of M. of M. Lysenko's	187
<i>Voytovish O.</i> Criteria of estimation artistic quality of voice material in epoch of digital technologies	194

ISSN 2411-1546

*Наукове видання
Scientific edition*

**Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку:
наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету**

**Ukrainian culture: past, modern and ways of development:
scientific works of Rivne State University in the Humanities**

*Збірник наукових праць
Scientific Papers*

*Напрямок: Культурологія
Branch: Culturestudy*

**Випуск 21
Issue 21**

Редактор:
В.Г. Виткалов
Editor:
V.G. Vytkalov

Художній редактор:
О.К. Литвин
Artistic editor:
O.K. Lytvyn

Комп'ютерна верстка:
Л.М. Федорук
Computer make-up:
L.M. Fedoruk

*Висловлюємо подяку начальнику управління освіти і науки
Рівненської облдержадміністрації п. Григорію Таргонському
за часткову фінансову підтримку видання*

Підписано до друку 24.12.2015 р. Замовлення № 184/1.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 23,6. Наклад 100.

Видавничі роботи: ***ППДМ***
свідоцтво про державну реєстрацію РВ №11 від 12.06.2002 р.
35304, Рівненська обл., Рівненський р-н, с. Корнин, вул. Центральна, 58
Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12,
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. (0362) 63-42-62